Krystyna Chmieleńska, Danuta Mrozińska

Aktywizujące formy i metody kształcenia

Zgłoszone do prezentacji w grupie tematycznej „Aktywizujące formy i metody kształcenia" referaty nastręczały, ze względu na znaczny rozrzut tematyki i różnorodność form, pewnych trudności w pogrupowaniu ich w jednolity i przejrzysty system. W efekcie, po przeanalizowaniu treści, podzielono prezentacje na trzy kategorie:

I. Konkursy:
- wewnątrzklasowe i wewnątrzszkolne,
- międzyszkolne.

II. Projekty edukacyjne i aktywizujące metody nauczania, w tym:
- podnoszenie wydajności pracy własnej ucznia,
- kształtowanie więzi regionalnych,
- szkolne projekty edukacyjne,
- przegląd innowacyjnych metod pracy pod kątem ich przydatności w szkole podstawowej.

III. Różnorodność metod stosowanych w nauczaniu matematyki, w tym:
- aktywizowanie uczniów przy pomocy technologii informacyjnych,
- przydatność inscenizacji, metody projektów, map pojęciowych i innych metod aktywizujących w nauczaniu matematyki.

Podczas prac zespołu przedstawiono 12 komunikatów:

1. Jadwigi Iwanowskiej zatytułowany: *Konkursy w klasach młodszych – to tylko zabawa?*
2. Ireny Piechoty pt: *Jak organizować międzyszkolną rywalizację uczniów?*
3. Marioli Szałapskiej na temat: *Zastosowanie metod szybkiego zapamiętywania, relaksacji i ćwiczeń P. Denissona na lekcji.*
4. Barbary Wołek: *Koło zainteresowań „Wrocławskie spacery" formą aktywnego poznawania miasta.*
5. Katarzyny Czerwonki: *Projekt edukacyjny dla klas VI – przyroda „W pustyni i puszczy".*[1]
6. Małgorzaty Rydlewskiej pt.: *Projekt edukacyjny szansą dla ucznia i nauczyciela – refleksje na przykładzie Międzynarodowego Forum Dzieci i Młodzieży „Integrująca się Europa – Wrocław 2000".*
7. Beaty Bartnik przedstawiający: *Jak stymulować uczniów z wadami słuchu do czytania książek?*
8. Joanny Jankowskiej i Alicji Zielkowskiej zatytułowany: *Innowacyjne metody pracy.*
9. Małgorzaty Reszke: *Między konkretem a abstrakcją.*
10. Kaliny Gwiździel na temat: *Metod aktywizujących w nauczaniu matematyki.*
11. Małgorzaty Rakowskiej pod tytułem: *Matematyka z komputerem – oferta dla ucznia zdolnego.*
12. Bożeny Olichwer-Ostrowskiej: *Matematyka z komputerem.*

---

[1] Tekst został wydrukowany w „Edukacji przyrodniczej w szkole podstawowej" 3 -4/2002.

Po prezentacjach wywiązały się żywe, świadczące o ogromnym zainteresowaniu, dyskusje. Niestety, ramy czasowe nie pozwalały na swobodną wymianę uwag i myśli wszystkich uczestników zespołu. Prowadzące dyskusje musiały, z ogromnym żalem, ograniczać czas i liczbę wypowiedzi. Z tego też powodu nie przedstawiamy ich imiennie, ale jedynie skrócony zapis uwag, które uzyskały najżywszy oddźwięk wśród słuchaczy.

I. Uczestnicy zespołu byli zgodni, iż konkursy, turnieje i mecze to jedna z najlepszych metod aktywizujących uczniów, nauczycieli, rodziców a nawet władze oświatowe i samorządowe. Spełniają nie tylko rolę kształcącą umiejętność samodzielnej pracy uczniów ale przede wszystkim kształtują kompetencje kluczowe takie jak: efektywne współdziałanie w zespole, skuteczne komunikowanie się oraz stwarzanie bodźców do dalszego rozwoju intelektualnego (i aktywności ruchowej). Formy konkursów wewnątrzklasowych, wewnątrzszkolnych i międzyszkolnych sprawdzają się wyjątkowo dobrze w klasach młodszych, traktowane są bowiem jako forma zabawy edukacyjnej Konkursy – zabawy uczą konsekwencji w dążeniu do celu stosując różne strategie działania, uczenia się przyjmowania porażek przez dzieci. Są też sprawdzianem na ile uczniowie potrafią się cieszyć z sukcesów kolegów. Sukcesy rodzą radości a dobór form konkursów, turniejów czy meczów czyni zeń element widowiskowy, często barwny i wesoły a jednocześnie kształcący formy strategii i negocjacji w zespołach, dający poczucie siły i bezpieczeństwa w grupie rówieśniczej. Takie formy aktywnej edukacji sprawdzają się, są przez dzieci najlepiej zapamiętywane pomimo, że są czaso- i pracochłonne, ponadto wymagają włożenia sporego wysiłku (przygotowanie poszczególnych etapów, zadań z awaryjnymi rozwiązaniami, znalezienie sojuszników, ustalenie form udokumentowania konkursu itp.). W toku dyskusji zwracano też uwagę na to, jak organizować np. międzyszkolną rywalizację klas IV-VI (na przykładzie konkursów ekologicznych i matematycznych) rozwijających kontakty między uczniami różnych klas i szkół owocujące późniejszymi przyjaźniami, i umacniającymi więzi regionalne.

II. Największa liczba prezentacji dotyczyła projektów edukacyjnych (przedstawionych i udokumentowanych bardzo szczegółowo) oraz przekazania przez autorów doświadczeń własnych w stosowaniu form i metod aktywizujących. Wszystkie referaty spotkały się z żywym zainteresowaniem. Autorzy odpowiadali szczegółowo na pytania dotyczące realizacji swoich pomysłów. Ogólnie podkreślano jednak, że metody aktywizujące należy dobierać w zależności od potrzeb. Wyrażono też zaniepokojenie, czy nauczyciele, przypadkiem, w pogoni za oryginalnością i chęcią bycia pozytywnie ocenionym przez przełożonych za stosowanie metod aktywizujących, nie tracą zbyt wiele z naczelnych celów edukacji? Zdaniem części dyskutantów położenie wyłącznie nacisku na formę, zjawisko dosyć często obserwowane w codzienności szkolnej, odbija się ujemnie na poziomie edukacji. Większość uczestników chętnie posłużyła by się hasłem: metody aktywizujące tak, ale z umiarem. W prowadzonych dyskusjach na temat mnogości form aktywizujących zwrócono m.in. na zastosowanie metody Denissona szybkiego zapamiętywania i relaksacji z wizualizacją, która daje bardzo dobre wyniki w praktyce szkolnej poprawiając znacznie koncentrację uczniów. Sprawdzone systemy skojarzeń wprowadzają

uczniów w bardzo dobry nastrój, odprężają i niwelują stres co korzystnie odbija się na wynikach testów i sprawdzianów.

Podkreślano też przydatność projektów edukacyjnych w praktyce szkolnej ze względu na wielokrotnie potwierdzaną integrację celów wychowawczych i edukacyjnych takich przedsięwzięć i to bez względu na to, co jest ich tematem.

III. Najliczniej, jak się wydaje, reprezentowaną grupą zawodową byli matematycy, co nie znaczy, iż problematyką wąsko specjalistyczną próbowali zdominować całość dyskusji. Wprost przeciwnie, pokazywali jak matematyka, a nawet jej poszczególne działy np. geometria mogą służyć rozwijaniu kompetencji kluczowych. Najczęściej używanym do tego celu przyrządem był komputer. Komputery potrafią zwiększyć zainteresowanie uczniów matematyką i nie tylko nią. Z tego powodu nauczanie informatyki powinno być traktowane jako równie ważne jak nauczanie początkowe. We wszystkich szkołach powinno się dążyć do tego, żeby dostęp do pracowni informatycznych miały dzieci nawet klas najmłodszych. Powinno to być traktowane priorytetowo, jako jeden ze sposobów wyrównywania szans edukacyjnych.

Ogólną konkluzją, wykraczającą poza ramy pracy zespołu była konstatacja, iż taka konferencja, jak bieżąca, jest formą aktywizowania nauczycieli dającą im duże korzyści. Z jednaj strony nabierają pewności, iż stosowane przez nich rozwiązania spotykają się z zainteresowaniem ze strony kolegów po fachu, z drugiej zaś pozwalają na „podglądanie" pracy innych, co stanowi znakomitą inspirację i doping do jeszcze wydajniejszej pracy.